

Geschiedenis Hoogholtje

Aan het vroegere Breemaar, nu Boterdiep, is rond 1489 in opdracht van Onno van Ewsum een standermolen gebouwd genaamd "Ol' kaast". Omdat de molen aan de andere kant van het water stond, ten opzichte van het Trekpad, werd besloten daar een bruggetje te bouwen zodat de boeren, die met paard en wagen over het Trekpad kwamen, de zakken met graan op de schouders namen en zo over het bruggetje naar de molen konden lopen. Toen in 1855 de molen werd afgebroken en aan de overzijde de huidige molen "De Hoop" is gebouwd, was het bruggetje overbodig en in verval geraakt. Op een kadastrale kaart uit 1832 is duidelijk het bruggetje over het water te zien. In 2015 is een nieuw hoogholtje op initiatief van de werkgroep Middelstum Rond en Stichting Dorpsbelangen gereedgemaakt en is de verbinding tussen Ewsum en de molen teruggebracht.

Bewegwijzering

Middelstum Rond is op een aantal plaatsen langs de route gemarkeerd met het voetjeslogo.

Praktische informatie

- U bent hier te gast
- Betreden op eigen risico
- Honden onder appel
- Laat geen afval achter
- Laat planten en dieren met rust

Kijk voor meer Ommetjes op de website van Landschapsbeheer Groningen:
www.landschapsbeheergroningen.nl

Colofon

Kaart: © 2015, Landschapsbeheer Groningen.
Topografische ondergrond: © 2015, Dienst voor het kadaster en openbare registers, Apeldoorn.

Tekst: Historische Vereniging Middelstum
Foto's en aanpassing ontwerp:
Jetze Smit | NoordPProof Producties

Middelstum rond 6,6 km

Middelstum rond 6,6 km

OMMETJES

Middelstum rond is een wandelroute rond de oude wierde van Middelstum. Eén van de best bewaard gebleven radiaire wierdedorpen op het Hogeland. Via oude paden door het blokverkavelde landschap met akkerbouw, veeweidegebied en gevarieerd ruilverkavelingsbos, voert de route langs cultuurhistorische bezienswaardigheden en het idyllische Toornwerd.

Middelstum Rond is mede mogelijk gemaakt door Stichting Dorpsbelangen Middelstum, Gemeente Eemsdelta, SNS Fonds Middelstum, Het Groninger Landschap, Landschapsbeheer Groningen.

Kijk voor bezienswaardigheden en horeca op:

www.opewsum.nl | www.kerkmiddelstum.nl | www.mendels.info
www.herbergindevalk.nl | www.oorlogsmuseummiddelstum.com

Meer info en andere routes:

zie www.historischeverenigingmiddelstum.nl/downloadpagina/

Middelstum rond 6,6 km

Welkom op de Ommetjes paden in Groningen.

Middelstum Rond is een wandeling rond de oude wierde van Middelstum gelegen op de westelijke oeverwal van de voormalige Fivelboezem. Het ommetje is gerealiseerd op initiatief van Stichting Dorpsbelangen Middelstum in samenwerking met Landschapsbeheer Groningen.

De rondwandeling voert onder meer via oude paden door het karakteristiek akkerbouw en veeweidegebied van het Hogeland, zoals dat zich in de loop der eeuwen hier heeft ontwikkeld.

Verschillende cultuurhistorische bezienswaardigheden, onderdeel van de route, vormen een zichtbare herinnering aan hoe hier vroeger werd geleefd.

Het startpunt is bij Ewsum waar ooit de belangrijkste borg van de Ommelanden stond.

1

Ewsum

Op deze historische plek stond eeuwenlang de schilderachtige borg van de machtige familie Van Ewsum. In de vroege middeleeuwen gebouwd als steenhuis is het in de loop der jaren steeds vergroot en verfraaid. Na 1600 ging de borg over in andere handen, eerst naar de familie Coenders en nadien Lewe. In 1856 werd de toen inmiddels vervallen borg verkocht door Edzard Lewe en enige jaren later gesloopt. Gelukkig resteert de oude Donjon van 1472 met een gedenksteen uit die tijd, die herinnert aan de strijd tussen "Stad en Ommeland". In het nog aanwezige schathuis is een theeschenkerij, expositieruimte en logies voor bed en breakfast aanwezig. Tegenover het schathuis is een monumentale kas gerealiseerd. Het geheel intacte borgterrein met grachten en singels is naar een oud tuinontwerp opnieuw mooi ingericht en wordt onderhouden door Werkpro Ewsum.

2

Delpad

Het Delpad tussen Fraamklap en Pomptil is al heel oud. Het loopt langs het Westervijwerdermaar, waarschijnlijk een restant van de Delf, een in de middeleeuwen gegraven waterverbinding tussen de Hunze en de Fivel. Mogelijk waren het pad en de verderop gelegen Delleweg aanvankelijk een dijk langs de genoemde Delf. Del of Delle verwijst naar laagte.

3

Hoogholtje

Een hoogholtje is in de provincie Groningen de benaming van een hoge vaste voetbrug, hoog genoeg om schepen te laten passeren. Aan beide zijden bevindt zich een trap of steile opgang, vaak met dwarslatten. Het Hoogholtje wordt ook wel 't Balkje genoemd.

Middelstum ligt aan een voormalige priel of wadstroom, die in de 17e eeuw is vergraven tot het Boterdiep. Vanaf de Sint Hippolytuskerk loopt van oudsher een rechtstreekse verbinding (een oud kerkpad) naar Toornwerd, met een hoogholtje over het Boterdiep.
U kunt nu een keuze maken voor een verkorte route door het dorp. U gaat via de weg tegenover het hoogholtje (Johan Lewestraat) naar de Hervormde Sint Hippolytuskerk. Ga dan verder bij punt 5.

4

Toornwerd

Toornwerd ligt op een deels afgegraven 5 meter hoge wierde, die waarschijnlijk al wordt bewoond sinds 400 v. Chr. Sinds de middeleeuwen had Toornwerd een eigen kapel, die echter na verval in 1818 is gesloopt. Op het bewaard gebleven kerkhof staat nu nog een fraaie toren gebouwd in 1894. In diezelfde tijd is de wierde

deels afgegraven. Het eeuwenoude Kerkpad vormt de oorspronkelijke verbinding van Middelstum met Toornwerd. Langs dit pad en aan de Rondgang van Toornwerd treft u de Groninger Toalroute aan met Groninger gedichten die het prachtige landschap bezingen.
Via de W.J. Dethmersweg (voetjes) komt u langs de toren met een monumentale stoep en een fraai hekwerk. Ga verder bij punt 6.

5

Sint Hippolytuskerk

Midden op de wierde van Middelstum staat de Sint Hippolytuskerk. Het is een fraaie laatgotische kruiskerk, gebouwd omstreeks 1450 in opdracht van Onno van Ewsum, jonker en hoofdeling te Middelstum. Uit die tijd stammen de nu nog aanwezige schilderijen op muren en gewelven. In 1661 werd in de toren een carillon geplaatst van Francois Hemony. Het orgel uit 1863 is van Petrus van Oeckelen. Speeltrommel en Carillon zijn kort geleden weer gerestaureerd. Door een omvangrijke restauratie in de tachtiger jaren is deze kerk nog steeds een sieraad voor het dorp en behoort tot het Grootste Museum van Nederland. Tegenover het plein, voor de kerk, ziet u aan de overkant Museum Bakkerij Mendels. Volgens muurankers en gevelsteen dateert dit pand uit 1689, maar is mogelijk nog ouder. In dit pand is ongeveer 200 jaar een bakkerij gevestigd geweest, Sindsdien is het een bakkerij museum en in 2023 is het uitgebreid met een theeschenkerij. Naast de kerk ziet u villa Mentheada. Jacob Vinhuizen liet dit bouwen in 1895 naar een ontwerp van architect P. Tilbusscher.

U volgt het pad door het park, in het park is een kunstpodium, door het dorp gekozen ontwerp van P. Rinket. Aan het einde van het pad over het bruggetje rechts is de Asingapoort. Daarna gaat u terug en blijft u de Burchtstraat volgen, langs het water, bij de brug oversteken naar Oosterburen en u bent weer terug bij Ewsum.

6

Molen De Hoop

Deze achtkante stellingmolen werd als koren- en pelmolen gebouwd in 1855 door Hendrik Bremer. Tot de verkoop in 1954 was ze volop in bedrijf. De nieuwe eigenaar liet uit concurrentie overwegingen het gaandewerk ontmantelen en sloop dreigde. De toenmalige gemeente Middelstum voorkwam dit door aankoop en restauratie volgde in 1976. De molen, thans eigendom van Het Groninger Landschap, is in 2009-2012 opnieuw gerestaureerd waarbij tevens het maalwerk is hersteld. Als de wieken van de molen draaien is het geopend en bereikbaar over het hoogholtje.